

Asia: STM093:00/2016

Romaniasiain neuvotelukunnan luonnos Romanipoliittiseksi ohjelmaksi (2018-2022)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausunto Romaniasiain neuvottelukunnan luonnoksesta

SUOMEN ROMANIPOLIITTISEKSI OHJELMAKSI (2018-2022)

Helsingin yliopiston humanistinen tiedekunta kiittää kohteliaimmin sosiaali- ja terveysministeriötä Suomen 2. romanipoliittista ohjelmaa koskevasta lausuntopyynnöstä.

Suomen 2. romanipoliittinen ohjelma jatkaa edellisen romanipoliittisen ohjelman perustalta romanien osallisuuden ja yhdenvertaisuuden edistämistä elämän eri osa-alueilla.

Yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden edistäminen osaksi yhteiskunnan eri toimintoja on nostettu tärkeäksi romanien inklusion välineeksi. Ohjelman visio Suomesta yhtenä romaniväestön yhdenvertaisuuden ja osallisuuden mallimaana Euroopassa jatkaa Suomen aikaisempaa linjaa.

Tässä lausunnossa keskitytään Helsingin yliopiston näkökulmasta lukuihin ”3.1.3.Lukio-koulutus, ammatillinen koulutus, korkeakoulutus ja vapaa sivistystyö” ja ”3.4. Toimintalinja 4: Romanikielen, taiteen ja -kulttuurin säilymisen ja kehittymisen tukeminen” sekä ennen kaikkea sen jaksoon ”3.4.1 Romanikielen vahvistaminen”.

Ohjelma keskittyy ennen kaikkea esi- ja varhaiskasvatukseen sekä ensimmäisen ja toisen asteen koulutukseen, ennen kaikkea ammatillisissa oppilaitoksissa, joita monet romanit suosivat lukion sijaan. Korkeakouluista ja yliopistoista ei valitettavasti ole juuri mainintoja, lukuun ottamatta

avoimien yliopistojen ja kesäyliopistojen rooli romaniväestön koulutuksessa. On hyvä, että ohjelma korostaa asennemuokkausta romanien keskuudessa koulutusmyönteisemmäksi. Aloite Roma Versitas -tyyppisten mentorointiohjelmien kehittämistä Suomeen on tervetullut, mutta romanien opintojen rahoitusta on syytä myös pohtia.

On tärkeää, että luvussa 3.4. ohjelma korostaa Suomen romanikielen uhanalaisuutta ja elvytystoimenpiteiden kiireellisyyttä. Humanistisen tiedekunnan mielestä ohjelma nostaa hyvin esille romanikielen ja -kulttuurin yliopistotasaisen opetuksen alkamisen sekä romanikielen kielipoliittisen ohjelman (2009). Ehdotetut toimenpiteet ovat hyviä: erityisen keskeisenä tiedekunta pitää kansallisen toimenpideohjelman laatimista romanikielen elvyttämiseksi, edellyttäen myös, että toimenpiteiden rahoitus taataan ja eri viranomaiset sitoutuvat aidosti elvytysohjelman toteuttamiseen. Kotuksen romanikielen lautakunta on keskeisessä asemassa virallisena kielenhuoltoelimenä, mutta sen toimintaan olisi syytä osoittaa riittävät taloudelliset ja henkilöresurssit. Tällä hetkellähän Kotuksessa ei ole lainkaan romanikielen asiantuntijoita. Keskustelutilaisuudet kielestä ja kielikoulutuksesta ovat keskiössä yhteydenpidon ja keskustelen välineenä romaniväestön, viranomaisten ja romanikielen ja -kulttuurin asiantuntijoiden välillä; resurssit niiden järjestämiseen tulisi taata.

Romanikielisiä ohjelmasisältöjä radiossa ja televisiossa on tarpeen lisätä ja kirjallistumista tukea; romanikielen käyttö sosiaalisessa mediassa sen sijaan riippuu kieliyhteisön itsensä aktiivisuudesta. Romanikielen kehittäminen tiedotusvälineiden ja viranomaisviestinnän kielenä on tärkeää, mutta sen, kuten radion ja television ohjelmasisältöjenkin kehittämisen, tulee kulkea käsi kädessä romanikielen sanaston ja ilmaisutapojen kehittämisen, kodifikaation ja kielenopetuksen kanssa, jotta saadaan luotua romanikielen romaniväestölle ymmärrettävää yleiskieltä. Tässä Helsingin yliopisto on avainasemassa Suomen ainoana yliopistona, jossa romanikieli- ja kulttuuri on vapaavalintaisena sivuaineena, joka on alusta lähtien kouluttanut romanejakin erilaista romanikielen ja kulttuurin tuntemusta vaativiin asiantuntijatehtäviin.

Oppiaineen laajentaminen kattamaan perus- ja aineopintojen lisäksi myös oppiaineen syventävät opinnot edesauttaa näiden tavoitteiden saavuttamista ja on myös osana romanikielen statuksen kehittämistyötä. Humanistinen tiedekunta korostaa kuitenkin sitä, että syventävien opintojen lisääminen opetusohjelmaan ja romanikielen ja -kulttuurin statuksen muuttaminen tieteenalaksi kandi- ja maisteritutkinnossa edellyttää lisää opettajatyövoimaa ja taloudellisia resursseja nykyisten lisäksi. Romanikielen eritasoisten oppimateriaalien tarve on edelleen ilmeinen, mutta oppimateriaalien suhteen tulee yhä enemmän kiinnittää huomioita paitsi oppimateriaalien romanikielen laatuun, myös didaktisiin valintoihin.

Romanikieltä koskeva erillinen kielilainsäädäntö sekä Euroopan alueellisten tai vähemmistökielten peruskirjan III osan joidenkin osien ratifiointi ei välttämättä paranna romanien asemaa, koska nykyinen Suomen lainsäädäntö jo takaa romaneille vahvat kielelliset oikeudet, joita erillinen kielilainsäädäntö voisi jopa rajoittaa, ja Euroopan alueellisten tai vähemmistökielten peruskirjan III osan artiklojen ratifiointi saattaisi edellyttää romanikielten julkisen käytön laajentamista tavalla, joka ei ole käytännössä realistista.

Myös jaksossa ”3.4.2. Romanitaiteen ja -kulttuurin vahvistaminen” viitataan yliopistoihin ja toivotaan romanitaidetta koskevan tutkimuksen määrän lisäämistä. Tavoite on ilmeisen hyvä, kuten myös romanien paikallishistorian dokumentoinnin lisääminen yhteistyössä kuntien, paikallis- ja maakuntamuseoiden sekä muiden relevanttien tahojen kuten tutkimuslaitosten, yliopistojen, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran, Kansallisarkiston ja Kotimaisten kielten keskuksen kanssa.

Helsingissä 18.1.2018,

Hanna Snellman

dekaani

Humanistinen tiedekunta, Helsingin yliopisto

Walter Kaarina

Helsingin yliopisto - Helsingin yliopisto, humanistinen tiedekunta